

INSPIRATORER: Designbedriften Fæbrik er en av Mona Hommeland Monsens inspirasjonskilder. Fæbrik består av (f.v.) Ingrid Bergtun, Ingrid Vik Lysne, Jenny Skavlan og Mari Nordén. De selger blant annet mønster til «Fæstdrakt» av gjenbruksmaterialer og lærer folk å sy gjennom kurs og videoer.

FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN / NTB

Kjønnsnøytral bunad

- Vi har alltid strukket oss for å imøtekomme ulike kunders ønsker om tilpasning av bunad. De kommer til meg med en utfordring og spør om jeg kan hjelpe, sier daglig leder Marianne Lambersøy i Embla Bunader.

Hun er blitt klar over at mange verken føler seg vel i herre- eller kvinnebunad. I over ett år har hun jobbet med flere transpersoner og diskutert stoffer og snitt.

- Folk ønsker seg veldig spesifikke - og ulike - ting. Vi ble nødt til å gi kundene alternativer, sier hun.

De har nå lansert en nærmest modulbasert bunad, der man kan sette sammen ulike overdel-ler med bukser eller skjørt, og velge mellom mer eller mindre feminine snitt og tekstiler. Interessen har vært stor, også fra ikke-skeive kvinner og menn som ønsket seg et annet uttrykk med sin bunad.

Ifølge Lambersøy er 80 prosent av tilbakemeldingene veldig positive. «Konservative bunadsmennesker» er derimot ikke så begeistret for et kjønnsnøytralt alternativ.

- Blant de negative er dessuten transpersoner som ikke identifiserer seg med akkurat det eksempelet vi har lagt ut. De har ikke fått med seg at det er ulike valg, akkurat som det kan være når man setter sammen en tradisjonell bunad.

Stavanger-baserte Embla ble landskjent da de i 2016 spesialdesignet en bunadhjabb til Ap-politiker Sahfana Ali. Reaksjoner gikk på at det ikke skal være hodeplagg til rogalandsbunaden, og ikke minst på at en hijab ikke hører til bunader generelt. Lambersøy mottok drapstrusler etter å ha publisert bilder av Ali med bunad og hijab på butikkens Facebook-side.

- Jeg var ganske fersk og naiv og tenkte ikke engang på at å løse en kundes praktiske problem kunne være galt. Men den hijaben ble det bråk rundt. Det burde vi skjont, sier hun i dag.

Lambersøy og Ali fikk hets og sjikane, men også støtte. I etterkant føler hun at de lærte mye.

- Det var en periode vi sto i det og tenkte vi ikke skulle gjort det, men nå er vi glade for at noen tok det skrittet.

- Skaper det også reaksjoner at dere kaller den kjønnsnøytrale varianten «bunad»?

-Vi får spørsmål om den er godkjent som bunad, enda «bunad» ikke er et beskyttet navn. Vi kan ikke bruke ordet «festdrakt», det assosieres med dårlig kvalitet. Begrepet er nærmest ødelagt av butikkjeder som forsøker å spare alle steder de kan. Så solgt i butikk kan festdrakt forbindes med dårlig kvalitet og plagg som er masseprodusert uten mulighet for personlig tilpasning, sier Lambersøy.

ntasifulle festdrakter

også inspirasjon fra Fæbrik, en designbedrift lansert for to år siden, beskrevet som «en gjeng syjunkies som vil gjøre det lekende lett for deg å lære å sy». I tillegg til å lære folk å sy, tilbyr Fæbrik en rekke symønstre, blant annet til «Fæstdrakt». I motsetning til en tradisjonell bunad, som kan ha mye broderier og detaljer, består Fæstdrakt av et skjørt med tilhørende topp og skjorte/bluse med puffermer.

- Vi har fått noen meldinger fra folk som synes vi tar litt lett på det, men vi hadde forventet mer motstand. Men så er vi også forsiktige så vi ikke provoserer. Vi har ikke på noe tidspunkt kalt dette en bunad. Vi har laget noe for nybegynnere og har full respekt for at bunadstilvirker er en beskyttet yrkestittel, sier Ingrid Vik Lysne.

Sammen med Jenny Skavlan, Ingrid Bergtun og Mari Nordén står hun bak Fæbrik. De anslår at om lag tusen personer er med og syr.

En av dem er programleder Vår Stauder fra TV 2.

- Fæbrik-gjengen har vært min inngang til å sy noe annet enn toalettmapper. De er veldig flinke til å hjelpe folk med elementær kunnskap. Med enkle oppskrifter som til og med en som meg kan få til, ga de meg et spark i ræva. Så jeg har nå laget min egen festdrakt, forteller Stauder.

Flere fordeler

Selvsydde festdrakter promoterer som et bedre alternativ for både miljø og lommebok, sammenlignet med å få en tradisjonell bunad sydd av profesjonelle etter oppskrift og med nye materialer.

Stauder sier at gjenbruksbiten har vært en bonus. Å sy handler for henne om mentalhygiene og mestrings. Det føles rett og slett godt.

- Jeg synes det er veldig gøy å lære noe nytt, og det er jeg egentlig god til. Og så er det kjempegøy at dette er for alle. Jeg

var på et gjenbrukssalg av stoffer på Etterstad i Oslo, og det må ha vært over tusen mennesker der, unge og voksne, kvinner og menn. Det var helt ellevilt.

En som har tro på Fæstdraktens synlige effekt, er Morgenbladets estetiker Ragnhild Brochmann. Hun ser for seg en 17. mai preget av et «draktmangfold som vil få puritanerne til å sette proscocoen i halsen».

- Vi kommer til å se både fæle og aldeles fortryllende Fæstdrakter, spår Brochmann i en kommentar hun konkluderer med at Fæstdrakten ikke er «en kulturforflatende tulleddrakt», men «en nyttig motgift mot et stivnet bunadssystem».

Stor pågang

I solskinn i hagen viser Mona Hommeland Monsen fram den neste festdrakten som skal tilpasses. Den leverer hun med hvit skjorte til dagbruk og burgunder skjorte i taft til aftenbruk.

Hun har solgt alle draktene på rekordtid, for 4-5000 kroner, som er rundt en tidel av det en komplett bunad kan koste ellers. Haugen med stoffer, bånd og knapper hun har brukt, kostet rundt 500 kroner, og inkluderer også gratismaterialer fra kolleger og eget hjem.

Hun har fått forespørsler om drakter kan leies eller om hun kan sy på bestilling.

- Det blir ikke aktuelt. Jeg setter sammen det jeg syns ser fint ut, og syr fordi jeg liker det. Hadde jeg latt meg instruere, hadde det blitt noe helt annet, sier Monsen.

Faren hennes, en representant for den eldste generasjon, reagerte litt da hun la ut draktene for salg på nett.

- Han mente det ikke skulle stå at de er sydd delvis av gamle putetrekk og gardiner, men det er jo hele poenget.